

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Marie Turkové a soudců JUDr. Dagmar Nygrínové a JUDr. Jaroslava Vlašína v právní věci žalobkyně: **J. D.**, zast. Mgr. Františkem Nesvadbou, advokátem, se sídlem Ústí nad Labem, Bělehradská 6, proti žalované: **Česká správa sociálního zabezpečení**, Praha 5, Křížová 25, o vdovský a sirotčí důchod, o kasační stížnosti žalobkyně proti rozsudku Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 16. 12. 2005, č. j. 40 Cad 129/2004 – 26,

t a k t o :

Rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 16. 12. 2005, č. j. 40 Cad 129/2004 – 26, **se zrušuje** a věc **se vrací** tomuto soudu k dalšímu řízení.

O d ů v o d n ě n í :

Rozhodnutím žalované České správy sociálního zabezpečení ze dne 27. 8. 2003, č. x byla zamítnuta žádost žalobkyně o vdovský a sirotčí důchod pro nesplnění podmínek ust. § 49 a § 52 zákona č. 155/1995 Sb. v platném znění. V odůvodnění rozhodnutí je uvedeno, že vdova má nárok na vdovský důchod po manželovi, který byl poživitelem starobního, plného invalidního nebo částečného invalidního důchodu nebo splnil ke dni smrti podmínku potřebné doby pojištění pro nárok na plný invalidní důchod nebo podmínky nároku na starobní důchod anebo zemřel následkem pracovního úrazu. Doba pojištění potřebná pro nárok na plný nebo částečný invalidní důchod u pojištěnce ve věku nad 28 let činí 5 roků, přičemž potřebná doba pojištění se zjišťuje z období před vznikem plné nebo částečné invalidity, a jde-li o pojištěnce ve věku nad 28 let, z posledních 10-ti roků počítaný zpět před vznikem plné nebo částečné invalidity. V odůvodnění rozhodnutí je dále uvedeno, že v rozhodném období před vznikem invalidity, t. j. od 21. 5. 1993 do 20. 5. 2003 zemřelý získal 4 roky a 191 dnů. Dobu činnosti osoby samostatně výdělečně činné v letech 1998 – 2003 nelze hodnotit, protože nebylo zapláceno pojistné.

Proti tomuto rozhodnutí podala žalobkyně žalobu, v níž uvedla, že s názorem uvedeným v napadeném rozhodnutí nemůže souhlasit. Vyslovila názor, že nezaplacení pojistného nemůže být samo o sobě důvodem nesplnění podmínky pojištění. Poukázala na ust. § 5 odst. 1 písm. e) zákona č. 155/1995 Sb., podle něhož je pojištění účastna osoba samostatně výdělečně činná, přičemž podmínky pro účast osob samostatně výdělečně činných na pojištění stanoví § 9 tohoto zákona. Žalobkyně konstatovala, že žalovaná dospěla k závěru, že doba pojištění, kterou lze uznat, činí 4 roky a 191 dnů, přičemž za období od roku 1998 do roku 2003 neuznala žádnou dobu, protože nebylo zaplacené pojistné. Vzhledem ke skutečnosti, že žalobkyně byla přesvědčena o tom, že zemřelý L. D. přinejmenším do roku 2001 pojištění platil, ale do doby podání žaloby se jí nepodařilo opatřit potřebné doklady, žádala, aby soud po provedeném dokazování rozhodl tak, že se napadené rozhodnutí zrušuje.

Žalovaná ve svém vyjádření k žalobě se k námitkám žalobkyně nevyjádřila, omezila se pouze na konstatování skutečností uvedených v odůvodnění rozhodnutí.

V podání ze dne 7. 1. 2005 označeném jako doplnění žaloby, uvedla žalobkyně, že údaj žalované, podle něhož nedošlo k zaplacení pojistného, je nepravdivý, neboť Okresní správa sociálního zabezpečení v L. na základě exekučních příkazů z bankovních účtů zemřelého, nechala ve svůj prospěch přikázat v roce 2003 částku 15534 Kč a částku 3000 Kč a v roce 2002 částku 54797 Kč. Tato skutečnost byla zjištěna pouze z počítačových sjetin účetnictví zemřelého, avšak nejsou k dispozici prvotní účetní doklady, které se však žalobkyně snaží dohledat. Doklad o provedení exekuce však musí být buď ve správním spise žalované nebo ve spise OSSZ L.. Z těchto důvodů žádala, aby soud rozhodl po případném doplnění dokazování, že se napadené rozhodnutí zrušuje.

Podáním ze dne 3. 2. 2005 žalobkyně sdělila, že dokládá svá skutková tvrzení dohledanými výpisy z účtu, které prokazují platby zemřelého L. D. ve prospěch žalované a to: 12. 2. 2002 - částka 6571,50 Kč, 12. 8. 2002 - částka 12360,82 Kč, 10. 9. 2002 - částka 1767 Kč, 10. 9. 2002 - částka 12034 Kč, 3. 1. 2003 - částka 1767 Kč a 3. 2. 2003 - částka 1767 Kč. Žalobkyně současně připojila xerokopii výpisu z účtu Č.

Krajský soud poté požádal Okresní správu sociálního zabezpečení v L. o podání zprávy s tím, že žalovaná se k námitkám žalobkyně nevyjádřila.

Z přípisu Okresní správy sociálního zabezpečení v L. ze dne 9. 12. 2005 bylo zjištěno, že zemřelý L. D. nebyl důchodově pojištěn v letech 1998 - 1999. V roce 2000 zbývá doplatit 6817 Kč, v roce 2001 zbývá doplatit 21194 Kč, v roce 2002 zbývá doplatit 13308 Kč. Celkem je třeba ještě zaplatit 41319 Kč. V roce 2003 nebyl podán za OSVČ přehled. V kolonce „konto plátce - L. D.“ je uvedeno, že v roce 2002 bylo uhrazeno 133999,82 Kč a v roce 2003 bylo uhrazeno 51859 Kč.

Krajský soud poté rozsudkem ze dne 16. 12. 2005, č. j. 40 Cad 129/2004 - 26 žalobu zamítl a rozhodl dále, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení. V odůvodnění rozsudku uvedl, že z dávkového spisu zjistil, že manžel žalobkyně L. D., nar. x, zemřel dne x. Podle jeho osobního listu důchodového pojištění a evidenčních listů důchodového zabezpečení byl pojištěn v období od 23. 12. 1988 do 31. 12. 1997 celkem 2895 dní, t. j. 8 let a 65 dnů. V rozhodném období, t. j. od 21. 5. 1993 do 20. 5. 2003 však získal pouze 1651 dnů, t. j. 4 roky a 191 dnů, a to v období od 21. 5. do 28. 6. 1996 - 39 dnů, od 3. 8. 1993 do 31. 12. 1996 - 881 dnů a od 1. 1. 1996 do 31. 12. 1997 - 731 dnů. Soud

konstatoval, že podle zprávy ze dne 9. 12. 2005 nebyl L. D. v letech 1998 – 1999 důchodově pojištěn. Dále z této zprávy citoval, jaká částka v jednotlivých letech zbývá zaplatit na dlužném pojistném. Dospěl poté k závěru, že žalobkyně nepředložily žádné důkazy, kterými by prokázaly další pojištěnou dobu. Podle názoru soudu nebylo pojistné od roku 2000 zcela uhrazeno a doba tak nemohla být započítána. Soud dospěl k závěru, že nebyly splněny zákonné podmínky citovaných ustanovení zákona o důchodovém pojištění a proto po zhodnocení všech důkazů žalobu podle § 78 odst. 7 s. ř. s. zamítl.

Proti tomuto rozsudku podala včas kasační stížnost žalobkyně (dále též jen stěžovatelka). Namítala, že výklad zákona zaujatý žalovanou a poté následně soudem, je výklad nesprávný. Poukázala na ust. § 10 odst. 1 zákona č. 155/1995 Sb., podle něhož je osoba samostatně výdělečně činná v kalendářním roce účastna pojištění po dobu, kterou vykonávala hlavní samostatnou výdělečnou činnost. Podle § 11 odst. 1 zákona č. 155/1995 Sb. je dobou pojištění doba, za kterou bylo v České republice zapláceno pojistné. Vyslovila názor, že doba, za kterou bylo pojištění zapláceno, a z dávkového spisu je zcela zřejmé, že v letech 2000 – 2003 bylo pojistné hrazeno, a to alespoň částečně, musí být ve prospěch žalobkyně z pohledu nároku přiznání vdovského a sirotčího započtena, a to bez ohledu na to, zda bylo pojistné zapláceno za celý kalendářní rok či nikoliv. Vzhledem ke způsobu výpočtu pojistného je zcela jednoznačně zjiřitelné, na jak dlouhé období zaplácené pojistné připadá. Ustanovení § 11 téhož zákona hovoří zcela jednoznačně o době pojištění, nikoliv o letech (roku) pojištění a i ust. § 10 hovoří o pojištění v kalendářním roce po dobu, po kterou byla vykonávána výdělečná činnost. Vyslovila názor, že byla-li zaplácena v určitém roce, resp. za určitý rok, před podáním žádosti o důchod jakákoliv částka, musí být tato částka za dobu, kterou ve vztahu k roční pojistné povinnosti představuje, započítána. V opačném případě by se jednalo o zcela zjevně nespravedlivý výklad zákona. Navrhovala, aby Nejvyšší správní soud napadený rozsudek zrušil a věc vrátil Krajskému soudu v Ústí nad Labem k novému projednání a rozhodnutí.

Žalovaná ve svém vyjádření ze dne 10. 4. 2006 uvedla, že bližší vyjádření ke kasační stížnosti nepodává a souhlasí s napadeným rozsudkem.

Nejvyšší správní soud přezkoumal napadený rozsudek z hledisek uvedených v ust. § 109 odst. 2 a 3 s. ř. s. Podle § 109 odst. 2 s. ř. s. je Nejvyšší správní soud vázán rozsahem kasační stížnosti; to neplatí je-li na napadeném výroku závislý výrok, který napaden nebyl, nebo je-li rozhodnutí správního orgánu nicotné. Podle § 109 odst. 3 téhož zákona je Nejvyšší správní soud vázán důvody kasační stížnosti; to neplatí, bylo-li řízení před soudem zmatečné [§ 103 odst. 1 písm. c)] nebo bylo zatíženo vadou, která mohla mít za následek nezákonné rozhodnutí o věci samé, a nebo je-li napadené rozhodnutí nepřezkoumatelné [§ 103 odst. 1 písm. d)], jakož i v případech, kdy je rozhodnutí správního orgánu nicotné.

Z obsahu kasační stížnosti plyne, že ji stěžovatelka podala z důvodu uvedeného v ust. § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s., byť výslovně tento důvod v kasační stížnosti neoznačila. Nejvyšší správní soud však v dané věci shledal především důvod uvedený v ust. § 103 odst. 1 písm. d) s. ř. s. ve spojení s ust. § 109 odst. 3 s. ř. s. V této souvislosti Nejvyšší správní soud zdůrazňuje, že se krajský soud nevypořádal se všemi námitkami stěžovatelky a formálně se ztotožnil s názorem žalované, avšak ani žalovaná v napadeném rozhodnutí se s problematikou účasti osob samostatně výdělečně činných na pojištění nevypořádala a ve vyjádření na žalobní námitky nereagovala.

Podle setrvalé judikatury Ústavního soudu patří povinnost soudů odůvodňovat svá rozhodnutí k základním principům, které představují součást práva na řádný proces podle článku 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, jakož i součást pojmu právního státu podle článku 1 Ústavy České republiky, a vylučují libovůli při rozhodování. Tato povinnost je pro správní soudnictví upravena v ust. § 54 odst. 2 s. ř. s. Z odůvodnění musí vyplývat vztah mezi skutkovými zjištěními a úvahami při hodnocení důkazů na straně jedné a právními závěry na straně druhé. Nepřezkoumatelné rozhodnutí neposkytuje dostatečné záruky o tom, že nebylo vydáno v důsledku libovůle a způsobem porušujícím ústavně zaručené právo na spravedlivý proces (srovnej náleží Ústavního soudu ze dne 20. 6. 1996, sp. zn. III ÚS 84/94, zveřejněný pod číslem 34 ve svazku č. 3 Sbírký nálezů a usnesení Ústavního soudu, náleží Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 94/97 a náleží téhož soudu sp. zn. II. ÚS 686/02).

Uvedená stálá judikatura Ústavního soudu našla svůj odraz i v konstantní judikatuře Nejvyššího správního soudu (např. rozsudek ze dne 14. 7. 2005, č. j. 2 Afs 24/2005 – 44, rozsudek ze dne 27. 10. 2004, č. j. 7 As 60/2003 a další). Této judikatuře je společné, že není-li z odůvodnění napadeného rozsudku krajského soudu zřejmé, proč soud nepovažoval za důvodnou právní argumentaci účastníka řízení v žalobě a proč žalobní námítky účastníka považuje za liché, mylné nebo vyvrácené, nutno pokládat takové rozhodnutí za nepřezkoumatelné pro nedostatek důvodů ve smyslu ust. § 103 odst. 1 písm d) s. ř. s. zejména tehdy, jde-li o právní argumentaci z hlediska účastníka klíčovou, na níž je postaven základ jeho žaloby. Nestací, pokud soud při vypořádání se s touto argumentací účastníka pouze konstatuje, že tato je nesprávná, avšak neuvede, v jakých konkrétních aspektech, resp. důvodech právních či skutkových, její nesprávnost spočívá.

Tak tomu bylo i v posuzované věci.

Stěžovatelka se především dovolávala toho, že zemřelý L. D. byl v rozhodném období, t. j. od 21. 5. 1993 do 20. 5. 2003 účasten na pojištění, neboť platil pojistné. Konkrétně se dovolávala toho, že pojistné platil v letech 2002 a 2003. Krajský soud sice doplnil dokazování zprávou Okresní správy sociálního zabezpečení v L. ze dne 9. 12. 2005, avšak ze zjištěných skutečností nevyvodil žádné právní závěry. Omezil se pouze na konstatování, že žalobkyně nepředložila žádný důkaz, který by prokázal další pojištěnou dobu, a dále že od roku 2000 pojistné nebylo zcela uhrazeno a doba tak nemohla být započítána.

Nejvyšší správní soud má za to, že takový závěr je nedostačující pro posouzení věci a to zejména se zřetelem k tomu, že není opřen o žádné zákonné ustanovení. V tomto směru Nejvyšší správní soud odkazuje na to, že účast na pojištění je upravena v ust. § 5 zákona č. 155/1995 Sb. a podmínky účasti osob samostatně výdělečně činných jsou obsaženy v ust. § 9, 10 a 11 případně dalších téhož zákona. Konkrétní způsob placení pojistného osob samostatně výdělečně činných je obsažen v zákoně č. 589/1992 Sb. o pojistném na sociálním zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti. Z odůvodnění rozsudku však neplyne, že by se těmito ustanoveními zákona č. 155/1995 Sb. a zákonem č. 589/1992 Sb. soud vůbec zabýval. Je ovšem nutno připustit, že právním odůvodněním závěru o tom, že v letech 1998 – 2003 nebylo zapláceno pojistné se nezabývalo ani rozhodnutí žalované. Jestliže z přípisu Okresní správy sociálního zabezpečení v L. ze dne 9. 12. 2005 plyne, že v roce 2002 bylo uhrazeno celkem 133999,82 Kč a v roce 2003 51859 Kč, pak se bude třeba s těmito zjištěními vypořádat a odůvodnit, proč za těchto okolností nelze dobu pojištění v rozhodném období zhodnotit.

Jestliže tedy z napadeného rozsudku nelze zjistit, o jaké právní úvahy opírá krajský soud závěr o tom, že nebyla prokázána další doba pojištění, pak nelze než konstatovat, že takový rozsudek je nutno považovat za nepřezkoumatelný pro nedostatek důvodů (§ 109 odst. 3, § 103 odst. 1 písm d) s. ř. s.). Za této situace nezbylo, než napadený rozsudek zrušit a věc vrátit tomuto soudu k dalšímu řízení.

V dalším řízení bude třeba, aby se soud vypořádal s námitkami žalobkyně i se zjištěními učiněnými ze zprávy Okresní správy sociálního zabezpečení v L. ze dne 9. 12. 2005 a vysvětlil, z jakých důvodů, za situace, kdy v roce 2002 a 2003 byly zaplaceny již výše uvedené částky na pojistném, nelze alespoň v těchto letech dobu pojištění zhodnotit. Pro další řízení by bylo vhodné zjistit k této stěžejní otázce i stanovisko žalované, které zatím vyžádáno nebylo. Učiněná zjištění bude muset soud posoudit z hlediska příslušných ustanovení zákona č. 155/1995 Sb. a 589/1992 Sb. a své závěry náležitě v souladu s těmito ustanoveními odůvodnit.

V novém rozhodnutí o věci se bude krajský soud řídit pokynem uvedeným v tomto rozsudku (§ 110 odst. s. ř. s.). V novém rozhodnutí o věci rozhodne krajský soud i náhradě nákladů řízení o kasační stížnost (§ 110 odst. 2 s. ř. s.).

P o u ě n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 28. února 2007

JUDr. Marie Turková
předsedkyně senátu